

Mantelzorgondersteuning en -waardering 2022

April 2021

Inleiding

In de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) 2015 staat mantelzorgondersteuning en -waardering voor gemeenten als wettelijke taak benoemd. In de gemeente Hillegom wordt deze taak grotendeels uitgevoerd door WelzijnsKompas. De gemeente Hillegom werkt hierin samen met de gemeente Lisse.

Aanleiding voor deze notitie

De directe aanleiding om deze notitie te maken, was het opnieuw vaststellen van de Regeling 'Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). Ondersteuning voor mantelzorgers' voor 2021. Deze regeling biedt mantelzorgers de mogelijkheid gebruik te maken van huishoudelijke hulp, respijtzorg aan huis, een mantelzorgcoach of maatwerk. Op deze manier kunnen zij het mantelzorgen beter volhouden. Deze regeling is tot dusver uit incidenteel geld bekostigd. Voor zowel Lisse als Hillegom is dit incidentele budget nu vrijwel op. Daarom is gekeken naar het totaalplaatje van mantelzorgondersteuning en -waardering, de middelen die hiervoor beschikbaar en eventueel nog nodig zijn. Het doel is te komen tot een structurele aanpak van mantelzorgondersteuning en -waardering vanaf 2022.

Verder zijn er de ontwikkelingen zoals langer thuis wonen, (dubbele) vergrijzing, afnemend kindertal, toename van geografische afstand tussen ouders en kinderen, toename van mensen met dementie en andere chronische aandoeningen, wachtlijstproblematiek, de afnemende beroepsbevolking en de individualisering. Daardoor wordt het beroep op mantelzorgers steeds groter¹. Dit is mede aanleiding om het mantelzorgbeleid goed te verankeren.

Belangrijk is te realiseren dat er sprake is van een 'mantelzorgparadox'. Enerzijds is mantelzorg van grote maatschappelijke waarde. Burgers halen voldoening uit het zorgen voor iemand, vinden het fijn om dit voor een naaste te doen. De maatschappij is erbij gebaat dat mantelzorgers deze taken kunnen uitvoeren². Anderzijds legt mantelzorg druk op gemeenten. Gemeenten hebben veel relatief nieuwe verantwoordelijkheden en hebben ook te maken met financiële beperkingen. Ook daarom is mantelzorgbeleid van belang³.

Leeswijzer

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

1. Beschrijving mantelzorg
2. Onze visie op mantelzorg
3. Wat gebeurt er al?
4. Evaluatie van bestaand beleid
5. Ontwikkelrichtingen
6. Financiën

1. Beschrijving mantelzorg

1.1. Wat is mantelzorg?

Mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving⁴. Ook minder intensieve hulp, hulp aan huisgenoten en hulp aan instellingsbewoners vallen hieronder. Mantelzorg is hulp die verder gaat dan de zogenoemde 'gebruikelijke hulp' (de hulp die in redelijkheid mag worden verwacht van huisgenoten). Het gaat om onbetaalde hulp. De hulp kan niet als een verplichting worden opgelegd. Mantelzorg is vrijwillig, maar niet hetzelfde als vrijwilligerszorg. Mantelzorg komt op je pad, voor vrijwilligerszorg kies je.

Mantelzorgers hebben een eigen leven, bestaande uit een (eigen) huishouden, werk of andere activiteiten. Het verlenen van mantelzorg heeft gevolgen voor mantelzorgers voor hun participatie aan het maatschappelijke en sociale leven.

---

¹ [SCP - Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040](#), [SCP – Blijvende bron van zorg](#), [SCP – Mantelzorgers in het vizier](#)

² [SCP – Wat als zorg wegvalt, Filmpje: Als zorg weg valt - YouTube](#) en [Mantelzorg in beeld - YouTube](#)

³ [presentatie Mara Yerkes, Universiteit Utrecht](#)

⁴ [MantelzorgNL, SCP - Definitie mantelzorg](#)

De zorg die ze bieden is van groot maatschappelijk belang. Door de hulp van mantelzorgers wordt minder een beroep gedaan op professionele zorg- en dienstverlening. Mantelzorgers leveren 80% van alle zorg in de thuissituatie. Mantelzorg is een belangrijke factor voor kwaliteit van leven van mensen. Veel ouderen, mensen met een beperking of chronisch zieken willen graag thuis wonen. Door de inzet van mantelzorgers is dit mogelijk.

De maatschappij hecht waarde aan zaken als zelfstandigheid, leefbaarheid, veiligheid, betrokkenheid en omzien naar elkaar. Mantelzorgers leveren hieraan een belangrijke bijdrage. Mantelzorg vertegenwoordigt bovendien een enorme maatschappelijke waarde. Onlangs is berekend wat de waarde is: landelijk gezien 22 miljard per jaar⁵. Mantelzorg is dus niet gratis. De mantelzorgers kunnen de uren dat zij zorg leveren bijvoorbeeld niet werken. En als de mantelzorger uitvalt, kost dit de maatschappij om dit op te vangen nog meer. Uit dit onderzoek blijkt dat goede mantelzorgondersteuning loont.

1.2 Hoe vaak komt mantelzorg voor?

Ongeveer een op de drie mensen verleent mantelzorg. Met veel mantelzorgers gaat het goed, zij vinden het fijn om te helpen en hebben geen ondersteuning nodig. Ongeveer 1 op de 10 ervaart overbelasting⁶.

Op basis van schattingen van MantelzorgNL⁷ op basis van bevolkingsgegevens in Lisse en Hillegom per 1-1-2020 zijn er in Lisse bijna 6.900 mantelzorgers van 15 jaar en ouder, in Hillegom ruim 6.600. Rond de 1.100 mantelzorgers per gemeente zorgen langdurig en intensief voor iemand, zo'n 600 mantelzorgers zijn zwaarbelast.

Het aantal geregistreerde mantelzorgers in Lisse en Hillegom samen was op 1-1-2020 1.063. Dit zijn vooral de mantelzorgers die langdurig en intensief zorgen, dus met ongeveer de helft van deze mantelzorgers is via WelzijnsKompas contact.

1.3 Problemen van mantelzorgers

De meeste mantelzorgers vinden het vanzelfsprekend om te zorgen, maar er is wel een aantal problemen waar ze tegenaan lopen.

- Deelname aan het maatschappelijke en sociale leven is voor mantelzorgers die langdurige en intensieve zorg verlenen lastig. Ze kunnen gemakkelijk in een sociaal isolement geraken.
- Mantelzorg kan de relatie tussen mantelzorger en verzorgde veranderen. Het zorg verlenen kan daardoor met relationele spanningen gepaard gaan.
- Gevolgen van het verlenen van mantelzorg kunnen zijn: fysieke, logistieke, psychosociale en/of emotionele overbelasting van de mantelzorger.
- Er zijn onvoldoende mogelijkheden om de zorg tijdelijk over te dragen. Soms wil de verzorgde overigens niet dat dit gebeurt.
- Veel mantelzorgers maken extra kosten (bijvoorbeeld voor vervoer) en voor veel mantelzorgers is het vrijwel niet mogelijk om hun mantelzorgtaken te combineren met een betaalde baan.
- Veel organisaties zijn gericht op de hulpvrager. Naast de gerichtheid op de cliënt dient er aandacht te zijn voor de mantelzorgers als kwetsbare groep met eigen wensen en behoeften.
- Mantelzorgers hebben last van 'regeldruk', moeite om contact te leggen met instanties, wachttijden of 'het verhaal meermalen moeten vertellen' voor ze daadwerkelijke hulp hebben.

Veel mantelzorgers realiseren zich niet dat zij mantelzorger zijn en weten ook niet dat ze hulp kunnen krijgen.

Als hulpmiddel is door Rijksoverheid, MantelzorgNL en MOVISIE de zorgladder⁸ ontwikkeld in coronatijd. Deze laat zien waar je hulp kunt krijgen als je voor iemand zorgt:

Stap 1 Wat kunnen jij en mensen uit je omgeving zelf doen?

Stap 2 Hulp van vrijwilligers en buurtgenoten

Stap 3 Hulp en ondersteuning vanuit de gemeente

Stap 4 Verpleging en verzorging aan huis

Stap 5 Tijdelijk verblijf (crisis)

---

⁵ [MantelzorgNL, Ecorys – Waarde van mantelzorg](#)

⁶ [SCP – Blijvende bron van zorg](#)

⁷ [MantelzorgNL - Mantelzorg in cijfers](#)

⁸ [Rijksoverheid, MantelzorgNL, MOVISIE - Zorgladder](#)

2. Onze visie op mantelzorg

2.1 Bestaande documenten

Afgelopen jaren is in verschillende documenten de visie van de gemeenten op mantelzorg geformuleerd.

De visie in de Kadernota Wet maatschappelijke ondersteuning 2015-2018

Passages in de visie Wmo die ook van toepassing zijn op mantelzorgers:

De inwoners kunnen allemaal meedoen, kunnen zich ontplooiën en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, voor elkaar en de leefomgeving. Iedere inwoner kan met zijn talenten, mogelijkheden, beperkingen of problemen meedoen. De kracht van de samenleving wordt benut om diegenen die dat nodig hebben informeel te helpen en te steunen om mee te doen (eigen kracht, 0^e lijn). Inwoners die er in het dagelijks leven niet (helemaal) uitkomen, kunnen in hun directe (informele) omgeving terecht voor informatie, advies en lichte hulp. Als dat niet lukt, kunnen zij een beroep doen op algemene voorzieningen of op een vangnet van ervaren professionals (1^e lijn) die op zoek zijn naar de kracht van mensen zelf en hun netwerk. Iedere inwoner regisseert zijn eigen leven en de manier waarop hij of zij meedoet. Waar mogelijk zonder hulp, maar soms ook met hulp op een of meer leefgebieden.

De visie in de doelenboom

De doelenboom is in 2017-2018 ontwikkeld met mantelzorgers, zorg- en welzijnsorganisaties in de HLT-gemeenten (zie bijlage). Deze doelenboom is niet formeel vastgesteld, maar wel gebruikt bij het vormgeven van mantelzorgbeleid. In de doelenboom is per gemeente een visie geformuleerd.

De visie voor Hillegom:

Mantelzorgers hebben zeggenschap over de ondersteuning die zij zelf krijgen en medezeggenschap over de zorg die de zorgvrager ontvangt.

2.2 Uitgangspunten bij mantelzorgbeleid

We kunnen twee vormen van mantelzorgbeleid onderscheiden: mantelzorgondersteuning en mantelzorgwaardering. Mantelzorgondersteuning is het geheel van voorzieningen en diensten direct en indirect gericht op vermindering van de draaglast en vergroting van de draagkracht van mantelzorgers. Met mantelzorgwaardering laten gemeenten zien dat zij de inzet van mantelzorgers erkennen en waarderen.

Vinden, versterken, verlichten en verbinden zijn de vier aandachtspunten voor mantelzorgbeleid bij gemeenten (de vier V's), gebaseerd op de uitgangspunten van de Wmo 2015⁹. Het bereiken (vinden) van mantelzorgers is een belangrijke voorwaarde om mantelzorgers te kunnen versterken in hun regie en positie, de mantelzorg te verlichten door het bieden van de juiste ondersteuning en mantelzorgers te kunnen verbinden met professionals.

MantelzorgNL neemt acht vraaggebieden als uitgangspunt. Deze zijn gebaseerd op de basisfuncties mantelzorg die eerder landelijk voor mantelzorgondersteuning zijn geformuleerd. Dit zijn de gebieden waarop mantelzorgers vragen hebben of behoefte aan ondersteuning om hun mantelzorgtaken met voldoening uit te voeren. Dat zij in balans blijven en daarnaast kunnen participeren aan dagelijkse activiteiten zoals werk, gezinsleven en ontspanning zonder overbelast te raken.

De acht vraaggebieden zijn:

1. Informatie en advies
2. Persoonlijke begeleiding
3. Emotionele steun
4. Educatie
5. Praktische hulp
6. Vervangende zorg
7. Financiële ondersteuning
8. Materiële hulp

3. Wat gebeurt er al?

Er gebeurt al veel in de gemeente Hillegom. Op basis van de acht vraaggebieden (genoemd in de vorige paragraaf) is een quickscan van MantelzorgNL ingevuld, waaruit blijkt dat de gemeente

---

⁹ [MOVISIE](#) – Mantelzorgondersteuning is de basis, 2014

Hillegom goed op weg is op gebied van mantelzorgondersteuning (zie bijlage). Educatie en financiële regelingen voor mantelzorgers kwamen naar voren als aandachtspunten.

WelzijnsKompass biedt mantelzorgondersteuning en –waardering door¹⁰:

- Informatie en advies aan mantelzorgers individueel en in groepen;
- Organiseren van lotgenotencontact/supportgroepen;
- Bevorderen van mantelzorgvriendelijk werken door werkgevers in Lisse en Hillegom;
- Outreachend contact leggen en informeren van verwijzers;
- Signaleren en volgen van vragen tijdens buurtgericht werken;
- Uitvoeren van de Regeling 'Huishoudelijke Hulp Toelage. Ondersteuning voor mantelzorgers';
- Organiseren van de waardering van mantelzorgers door het uitreiken van het mantelzorgcompliment en het organiseren van de Dag van de Mantelzorg.

De waardering is nu een VVV-bon van € 100,00. Mantelzorgers kunnen deze bon ophalen tijdens een informele bijeenkomst. Op deze manier is er onderling contact en uitwisseling mogelijk tussen mantelzorgers en met de mantelzorgadviseurs.

Veel zorgorganisaties in Hillegom en Lisse hebben oog voor de mantelzorgers van hun cliënten. Als er goede en voldoende zorg kan worden geboden vanuit de sociale omgeving gaat het beter met hun cliënten, zo redeneren ze¹¹.

Er zijn diverse algemene en maatwerkvoorzieningen die voor mantelzorgers bijdragen aan respijt, denk aan maaltijdvoorziening, thuisadministratie, ontmoetingsmogelijkheden, dagbesteding, begeleiding, kortdurend verblijf.

4. Evaluatie van bestaand beleid

Afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken gedaan om te bekijken in hoeverre de huidige mantelzorgondersteuning en –waardering aansluit bij de behoeften van mantelzorgers.

4.1 Mantelzorgwaardering

Uit de onderzoeken blijkt dat mantelzorgers blij zijn met de huidige waardering (VVV-bon van € 100,00 en Dag van de Mantelzorg). Met de Dag van de Mantelzorg worden ongeveer 80 mantelzorgers gewaardeerd. Dit zijn vooral oudere mantelzorgers die zorgen voor een partner. De niet-bezoekers geven aan nauwelijks behoefte te hebben aan een ontmoetingsdag¹². Het aantal uitgereikte complimenten neemt jaarlijks toe. In 2018 werden er in Lisse en Hillegom samen 624 complimenten uitgereikt en in 2020 waren dit er 673. De mantelzorgers geven aan dat een geldbedrag een goed alternatief kan zijn, een regionale winkelpas wordt minder gewaardeerd. De groepsgerichte ontmoetingsmomenten bij de uitreiking worden zeer gewaardeerd. Mantelzorgers kunnen zich overigens ook door andere zaken gewaardeerd voelen. Bij de sessies over de doelenboom zijn mantelzorgers in gesprek geweest met raadsleden. Dit hebben mantelzorgers zeer gewaardeerd, zij voelden zich serieus genomen en gezien. In 2020 kon de Dag van de Mantelzorg niet doorgaan en hebben alle geregistreerde mantelzorgers en de mantelzorgers van Zorgbalans de Bollenstroom en Langeveldshof een attentie per post ontvangen. Dit werd gewaardeerd.

4.2 Mantelzorgondersteuning

4.2.1 HHT-regeling

De HHT-regeling sluit ook erg aan bij de behoefte van de mantelzorger. Door gebruik van de regeling worden mantelzorgers ontlast en kunnen zij het mantelzorgen beter volhouden. Het aantal aanvragen voor deze regeling is gegroeid. In 2020 hebben 56 mantelzorgers uit Lisse en 63 mantelzorgers uit Hillegom gebruik gemaakt van deze regeling¹³. Deze regeling kan snel en zonder uitgebreide indicatiestelling worden ingezet. De HHT-regeling is door de landelijk aanjager respijtzorg aangemerkt als goed voorbeeld¹⁴.

---

¹⁰ WelzijnsKompass Hillegom Lisse - Waardering en ondersteuning mantelzorg. Aanbevelingen voor Hillegom en Lisse, juni 2020

¹¹ verslag Klankbordgroep Wonen Zorg Welzijn Hillegom, 20-01-21

¹² WelzijnsKompass Hillegom Lisse - Waardering en ondersteuning mantelzorg. Aanbevelingen voor Hillegom en Lisse, juni 2020

¹³ WelzijnsKompass - Advies Adempauzeregeling

¹⁴ [Rapport aanjager respijtzorg](#)

De regeling is in 2017 ingesteld als tijdelijke regeling vanuit HHT-middelen vanuit de Rijksoverheid. De regeling is enkele keren opnieuw vastgesteld en heeft daardoor een meer structureel karakter gekregen. Er zijn mantelzorgers die elk jaar opnieuw gebruik maken van deze regeling. WelzijnsKompas heeft afgelopen jaren geïnvesteerd in de uitvoering hiervan en het onder de aandacht brengen van de regeling bij mantelzorgers. Dit leidt tot resultaat. De regeling zorgt ervoor dat mantelzorgers hun hulpvraag stellen en kunnen worden ontlast door hulp vanuit de regeling. Er kan door deze regeling meer vraaggericht worden gewerkt en op een flexibele manier hulp op maat geboden.

Gezien de omvang van de verwachte vraag en de omvang van het budget is in 2021 gekozen voor een iets aangepaste regeling. Het college heeft deze regeling op 1 december 2020 vastgesteld. Mantelzorgers kunnen in plaats van 52 uur nu 26 uur huishoudelijke hulp of respijtzorg aan huis aanvragen. Het uitgangspunt in de nieuwe regeling is daarmee dat mantelzorgers een adempauze hebben. Op deze manier kunnen we toch zoveel mogelijk mantelzorgers helpen en bereiken. Mochten mantelzorgers toch meer ondersteuning nodig hebben, kijken de mantelzorgadviseurs met de mantelzorgers naar de mogelijkheden. Denk aan (andere) voorliggende voorzieningen of structurele hulp via de ISD.

4.2.2 Respijtzorg

Uit de quickscan respijtzorg¹⁵ begin vorig jaar kwam naar voren dat de vraag naar respijtzorg zeer divers is. Maatwerk is daarom belangrijk. Er is vooral ook vraag naar respijtzorg aan huis, niet alleen respijtzorg met verblijf. Verder bleek dat respijtzorg beschikbaar, bekend, betaalbaar, vertrouwd en veilig moet zijn. Veel mantelzorgers zijn nog onbekend met het aanbod de mogelijkheden voor respijtzorg, weten niet hoe ze het moeten regelen of vinden het te veel geregeld.

In 2018 hebben WelzijnsKompas en Welzijn Teylingen een onderzoek gedaan naar het ontlasten van mantelzorgers door versterking van het netwerk en vrijwillige inzet¹⁶. Conclusies zijn dat maatwerk noodzakelijk is, dat mantelzorgers en zorgvragers het liefst respijtzorg ontvangen van mensen uit de familie in plaats van door professionals of vrijwilligers, mantelzorgers en vrijwilligers hebben ieder verschillende behoeftes en mogelijkheden, vrijwillige inzet vraagt focus en kost geld. Aanbevelingen zijn onder andere het versterken van het netwerk door het organiseren van familienetwerkberaden en het ontwikkelen, organiseren van verschillende vormen van vrijwillige inzet. Denk aan burenhulp, een platform waarop vraag en aanbod elkaar vindt en het inzetten van studenten.

4.2.3 Rapport Rekenkamercommissie 2017

In november 2017 heeft de Rekenkamercommissie¹⁷ een rapport uitgebracht over de mantelzorgondersteuning in Lisse en Hillegom. Hun aanbevelingen hebben vooral betrekking op het bereiken van mantelzorgers, behoeftegericht werken, kennis vergroten, aanbod verbreden en informatievoorziening verbeteren. De meeste aanbevelingen zijn ter harte genomen door de gemeenten en welzijnsorganisatie en gerealiseerd.

5. Ontwikkelrichtingen

5.1 Algemeen

Belangrijke ontwikkelrichtingen, aansluitend bij de visie van de gemeente en geordend naar de vier V's¹⁸, zijn:

1. Vinden

Via WelzijnsKompas en zorgorganisaties zijn al veel van de intensief zorgende mantelzorgers in beeld, maar we willen nog meer mantelzorgers bereiken.

Om mantelzorgers te vinden is het goed aan te sluiten bij hun leefpad en het zorgpad van degene voor wie zij zorgen. Ook is van belang aan te sluiten bij de leefwereld van mantelzorgers.

Mantelzorgwaardering is een goede manier om mantelzorgers te vinden en bereiken, maar dit kan ook op andere manieren. Kansen zijn een grotere rol van voorliggende voorzieningen, Voor ieder 1

---

¹⁵ Notitie respijtzorg – geagendeerd voor PHO HLT 15 juni 2020

¹⁶ WelzijnsKompas, Welzijn Teylingen – Ontlasting van mantelzorgers door versterking netwerk en vrijwillige inzet: alle hens aan dek, mei 2018

¹⁷ RadarAdvies, Onderzoek mantelzorgbeleid. Inzicht in het beleid en ervaringen van mantelzorgers. Rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout. Nota van bevindingen, november 2017

¹⁸ [MOVISIE](#) – Mantelzorgondersteuning is de basis, 2014

en zorgorganisaties in signalering en doorverwijzing en, zeker in deze tijd van digitalisering, het benutten van onlinemogelijkheden om in contact te komen met mantelzorgers.

2. Versterken

Door de functie versterken zorgt de gemeente ervoor dat mantelzorgers de regie kunnen voeren en behouden en keuzemogelijkheden hebben hoe zij de mantelzorg vormgeven. Dit kan door de vraag achter de vraag van mantelzorgers en zorgvragers te onderzoeken. Dit gebeurt al bij de keukentafelgesprekken en gesprekken met mantelzorgadviseurs. Belangrijk om hiervoor oog te blijven houden.

Werk maken van waardering past ook bij deze functie. Waardering voor mantelzorgers is belangrijk en een wettelijke taak. In de wijze hoe de gemeente mantelzorgers waardeert, is de gemeente vrij. Mantelzorgers zijn tevreden over de huidige waardering in Lisse en Hillegom, maar er is ook een deel dat hiervan geen gebruik maakt en die liever ondersteuning ontvangen. We willen onderzoeken hoe we de waardering vanaf 2022 willen vormgeven.

Het wegnemen van belemmeringen voor mantelzorgen in wet- en regelgeving is nog een manier om mantelzorgers te versterken.

Uit het onderzoek van de aanjager respijtzorg¹⁹ bleek dat de verbinding tussen het sociaal domein en het zorgdomein onvoldoende is. Ontwikkelingen rond positieve gezondheid zijn een kans om de verbinding te verbeteren. Hier werken we aan in Hillegom en Lisse. Ontschotten blijft een aandachtspunt. Oplossingen zijn mogelijk als partijen zich vooral richten op de behoefte aan mantelzorgondersteuning en niet op de regelgeving. Lastig is dat gemeenten zien dat de baten van goede mantelzorgondersteuning en respijtzorg ten goede komen van verzekeraars. Een knelpunt is dat het sociaal domein uit positie is. De opzet van het sociaal domein bemoeilijkt verbinding met het zorgdomein en verzekeraars (aanjager respijtzorg). Ondanks dit is er veel mogelijk binnen het stelsel. De wetten zijn een belemmering, maar er is veel mogelijk om deze te overwinnen. Er moet dan beweging zijn vanuit zowel sociaal als zorgdomein. Als HLT-gemeenten zijn we met collega-gemeenten in Holland Rijnland in overleg met Zorg & Zekerheid over het verbeteren van de mogelijkheden voor kortdurend verblijf/respijtzorg. Ook hebben we goede contacten met de zorgorganisaties (zie onder 4. Verbinden).

Het is goed mantelzorgers te betrekken bij beleid en uitvoering daarvan. De mantelzorgers hebben meegedacht afgelopen jaren over de doelenboom en we hebben ze bevroegd over het mantelzorgcompliment, de HHT-regeling en respijtzorg, maar we willen meer toe naar een actieve participatie van mantelzorgers in beleid. We denken hierbij aan regelmatige gesprekken met mantelzorgers. Dit kan zijn met beleidsmedewerkers, de wethouder en/of raadsleden. Zo willen we met de ondersteuning en waardering dichtbij de vraag blijven.

3. Verlichten

Voor ondersteuning kunnen mantelzorgers een beroep doen op de hulp van mantelzorgadviseurs van WelzijnsKompas. Ze kunnen gebruik maken van informatie en advies, persoonlijke begeleiding, emotionele steun. Op deze manier is al in veel van de 'vraaggebieden' voor mantelzorgers voorzien. De vraaggebieden kunnen ook als referentiekader worden gebruikt: welke van deze vormen van ondersteuning helpen een mantelzorgster om meer het leven te kunnen leiden dat diegene wil? Ook kan hierbij gebruik worden gemaakt van de thema's in de doelenboom.

Omdat wensen en behoeften bij mantelzorgers heel verschillend kunnen zijn, is maatwerk bij de ondersteuning en waardering zoveel mogelijk het uitgangspunt. Het belang van maatwerk wordt ondersteund door de 'capability approach'. Uit verschillende onderzoeken (aanjager respijtzorg, MOVISIE) blijkt dat te veel vanuit het aanbod wordt gedacht en er te weinig aandacht is voor de behoefte van de mantelzorgster. Ondersteuning thuis is in de meeste gevallen passend en voorziet het vaakst in de nodige verlichting van mantelzorgers. Dit kan professionele hulp zijn, maar ook hulp van vrijwilligers, burens of familieleden.

Veel mantelzorgers hebben moeite met de vele regeltaken. Belangrijk is om hierin indien gewenst te voorzien. Het Meedenkersnetwerk kan hierin een rol spelen. Ook de mantelzorgmakelaar via de Zorgverzekeringwet. Dit nemen we mee in de contacten met Zorg & Zekerheid.

De beweging die de gemeenten willen maken van maatwerk- naar algemene voorzieningen biedt mantelzorgers meer mogelijkheden om gebruik te maken van voorzieningen. Ze zijn dan niet

---

¹⁹ [Rapport aanjager respijtzorg](#)

afhankelijk van een indicatie voor de zorgvrager. Er wordt nu bijvoorbeeld gekeken naar de opzet van een was- en strijkservice, die mantelzorgers kan ontlasten als ze daarvan gebruik maken. Het structureel maken van de HHT-regeling past bij die beweging en de uitgangspunten maatwerk en vraaggerichte ondersteuning.

4. Verbinden

Gelijkwaardige samenwerking tussen de informele zorg van mantelzorgers en de formele zorg van beroepskrachten is noodzakelijk voor integrale zorg en ondersteuning. Dit kan door te investeren in samenwerking op microniveau tussen beroepskrachten en mantelzorgers en op mesoniveau tussen organisaties voor formele en informele zorg.

Mantelzorg raakt (op den duur) iedereen, dus ook andere beleidsvelden. Mantelzorg bevindt zich op het snijvlak van welzijn, zorg, wonen en arbeid en vraagt daarom om een integrale benadering²⁰. Voorzieningen vanuit deze beleidsvelden dragen ook bij aan het ontlasten van mantelzorgers, bijvoorbeeld Wmo maatwerkvoorzieningen, financiële regelingen, woonbeleid. De Maatschappelijke Agenda die ontwikkeld wordt, helpt om vraagstukken meer integraal aan te pakken.

Samenwerking is hierbij de sleutel. Het Mantelzorgakkoord Leiden is een voorbeeld van een instrument om integrale samenwerking vorm te geven en te stimuleren met systeemgerichte ondersteuning van mantelzorgers als uitgangspunt. Er zijn in Hillegom en Lisse netwerken waarin partners elkaar vinden/spreken en informatie kunnen krijgen over mantelzorg(ondersteuning) en naar elkaar kunnen verwijzen (denk aan Klankbordgroep Wonen Zorg Welzijn Hillegom, Adviesnetwerk Zorg en Welzijn Lisse). Deze netwerken kunnen worden ingezet om mantelzorgondersteuning beter vorm te geven. We willen onderzoek doen naar mantelzorgbeleid van zorgorganisaties en concretisering daarvan. In de praktijk blijkt samenwerking tussen zorgprofessionals en mantelzorgers niet altijd vanzelfsprekend. De gemeente kan aandacht voor en erkennen van de rol van mantelzorgers opnemen in subsidieafspraken of contracten met organisaties. Zorgorganisaties hebben een belangrijke inhoudelijke rol op gebied van mantelzorgondersteuning, denk aan het delen van informatie over ziektebeelden en omgaan met ziekte. Indien nodig verwijzen ze door naar de mantelzorgondersteuning door WelzijnsKompass. We hebben extra aandacht voor het zorgdomein GGZ.

Ook Voor ieder 1²¹ speelt een belangrijke rol in de verbinding en samenwerking. De wens van de gemeenten is dat bij de indicatiestelling meer gebruik wordt gemaakt van de deskundigheid van het team van Voor ieder 1. De samenwerking tussen bijvoorbeeld mantelzorgadviseurs en ISD-consulenten verbetert, maar hangt soms nog wel samen met persoonlijke contacten. Voorlichting aan consulenten over mantelzorgondersteuning en meer informatie aan mantelzorgadviseurs over de wijze van toekennen van Wmo maatwerkvoorzieningen kan hierbij helpen. Het is goed dat zij op basis van vertrouwen naar elkaar kunnen doorverwijzen en gebruik maken van elkaars expertise.

5.2 Concreet

In Hillegom staan we nu voor de vraag hoe we mantelzorgwaardering en -ondersteuning vanaf 2022 invullen. De druk op mantelzorg wordt naar verwachting groter. Dit vraagt om meer of andere ondersteuning met de beschikbare middelen. Als we niets veranderen in de waardering en -ondersteuning nemen de kosten toe. Het aantal mantelzorgcomplimenten stijgt jaarlijks en het aantal vragen om ondersteuning vanuit de HHT-regeling eveneens. Met de visie die ruimte geeft voor invulling van het eigen leven en medezeggenschap en aandacht voor de vier V's willen we werken aan een duurzame vorm van mantelzorgondersteuning en -waardering. Het plaatje in de bijlage laat zien hoe we dit voor ons zien.

Uitgangspunten in het plaatje zijn:

- Eerste ring: De mantelzorgers staan centraal. De ondersteuning en waardering is er voor alle mantelzorgers, maar we willen specifieke aandacht hebben voor bepaalde doelgroepen die dit extra nodig hebben, in dit geval mensen met kleine beurs en jonge mantelzorgers.
- Tweede ring: de basis (de voorwaardenscheppende/faciliterende rol) komt vanuit de gemeenten (financiën, rol bij ontschotten, inspraak van mantelzorgers). De gemeenten spelen een belangrijke rol in het (verder) bevorderen van samenwerking, het meer integraal werken, bevorderen van respijtmogelijkheden in overleg met het zorgkantoor en andere gemeenten. Daarboven is de rol van WelzijnsKompass zichtbaar in de ondersteuning en waardering. We leggen meer nadruk op ondersteuning dan op waardering. Als we uitgaan van de nadruk op

---

²⁰ [MOVISIE – Geen schotten, maar mensen](#)

²¹ [Voor ieder 1](#)

- eigen keuzes, past het de mantelzorgers meer vrijheid te geven in de invulling van de waardering en ondersteuning. Bij de ondersteuning worden als kernactiviteiten genoemd:
- 'Iedereen een Antje', dit staat voor: mantelzorgers krijgen hulp in meedenken en bij regeltaken.
  - supportgroepen (ontmoetings-/lotgenotengroepen voor verschillende doelgroepen mantelzorgers, denk aan mantelzorgers van mensen met dementie of ggz-problematiek).
  - Adempauze (maatwerkbudget voor ondersteuning). We bouwen de huidige HHT-regeling om tot Adempauzeregeling, meer gericht op kortdurende, incidentele hulp voor mantelzorgers die dit nodig hebben. We houden daarmee vast aan snelheid en maatwerk voor mantelzorgers. Feit dat er zo'n regeling is, maakt ook dat mantelzorgers in contact komen met de mantelzorgadviseurs. Zij zoeken op maat naar mogelijkheden om mantelzorgers te ondersteunen. Denk naast de Adempauzeregeling aan algemene voorzieningen, ontmoetingsgroepen, maatjes, verwijzen naar activiteiten van kerken of andere organisaties, inzet vrijwilligers.
- De buitenste ring is een voorstel voor een online community, waardoor we veel meer mantelzorgers kunnen bereiken, informeren en verbinden. Onderdelen van de online community zijn informatie, koppelen vraag en aanbod, online supportgroepen. Mantelzorgers kunnen onderling contact leggen, maar ook met vrijwilligers die hulp aanbieden. Dit draagt bij aan het uitgangspunt van meer zelfredzaamheid en zelfregie. Buurtverbinders van WelzijnsKompass spelen hierin een bemiddelende rol.

5.3 Actiepunten

- We zetten het beschikbare budget flexibel in voor waardering en ondersteuning, met de nadruk op ondersteuning. We onderzoeken of we mantelzorgwaardering meer op maat kunnen aanbieden. We willen hier onder andere mantelzorgers en lokale ondernemers bij betrekken.
- We bouwen de HHT-regeling om tot Adempauzeregeling, gericht op kortdurende, tijdelijke hulp, waardoor mantelzorgers een adempauze ervaren en er meer mantelzorgers mee kunnen worden bereikt. Mantelzorgers die meer structurele hulp nodig hebben, verwijzen we door naar structurele oplossingen. De samenwerking tussen ISD en welzijn in het aanmeldteam en het integrale overleg binnen Voor ieder 1 draagt hieraan bij en we werken aan het ontwikkelen van algemene voorzieningen die kunnen bijdragen aan respijt voor mantelzorgers.
- We werken samen met het zorgkantoor, zorgorganisaties en andere gemeenten om de mogelijkheden voor respijtzorg verder te verbeteren. We gebruiken hiervoor de bestaande overlegstructuren.
- We bevorderen signalering, doorverwijzing en aandacht voor mantelzorgers via subsidieafspraken/contractering en door aandacht te besteden aan mantelzorg in de bestaande netwerken van maatschappelijke partners.
- We ontwikkelen een online omgeving waar mantelzorgers informatie, elkaar en ondersteuning (bijvoorbeeld van vrijwilligers en burens) kunnen vinden. Voor de ontwikkeling hiervan vraagt WelzijnsKompass fondsen aan.
- We werken aan een actieve participatie van mantelzorgers bij de beleidscyclus.
- Via de Maatschappelijke Agenda werken we aan een meer integrale aanpak, die ook bijdraagt aan een betere ondersteuning van mantelzorgers. In de uitvoeringsagenda's van de Maatschappelijke Agenda nemen we de voornemens uit deze notitie mee.
- We volgen in hoeverre we meer mantelzorgers bereiken, bijvoorbeeld door de online community en hoe als gevolg daarvan het gebruik van de Adempauzeregeling en mantelzorgwaardering zich ontwikkelt. Indien nodig, komen we voor meer middelen naar de raad.

6. Financiën

Middelen die voor mantelzorgondersteuning beschikbaar zijn:

- onderdeel subsidie WelzijnsKompass
- budget Waardering mantelzorger
- subsidie Zorgbalans de Bollenstroom Hillegom (mantelzorggroepen voor mantelzorgers die zorgen voor iemand met dementie) (wordt gefinancierd vanuit budget waardering mantelzorger)

Binnen het bestaande budget Waardering mantelzorger in Hillegom is ruimte om de Adempauzeregeling structureel te financieren. Er is een bedrag van ongeveer 60.000-70.000 euro beschikbaar. Voor 2021 is voor de regeling 67.400,- begroot. Omdat we in de nieuwe Adempauzeregeling willen insteken op incidentele, kortdurende hulp, verwachten we dat dit bedrag ook voor 2022 en verder voldoende is.